

Τα Τριτοβάθμια Ιδρύματα στον 21^ο αιώνα: Οράματα - Προβλήματα - Προοπτικές

Α. Ο Ευρωπαϊκός χώρος της Ανώτατης Εκπαίδευσης

Είναι πολύ σημαντικό να κάνουμε μια αποτίμηση της πορείας υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με βάση τις διαδικασίες του πρωτοκόλλου της Μπολόνια και να δούμε τις μελλοντικές προοπτικές.

Η Ligia Deca, πρόεδρος της European Student Union (ESU), καθώς και ο Howard Davies, Senior Adviser of the European University Association (EUA) μαζί με τον Bastio Baumenn, γενικό γραμματέα του Magna Charta Observations είναι οι αρμόδιοι που επιμελούνται για το τι πρόκειται να γίνει στο μέλλον όσον αφορά στη διαδικασία της Μπολόνια και τις αξίες της Magna Charta Universitatum στη νέα εποχή που διαμορφώνεται.

Β. Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Υπάρχουν ευκαιρίες για όλους;

Τα τελευταία χρόνια λαμβάνουν χώρα πολλές και σημαντικές αλλαγές στην οικονομία, στην κοινωνία και στα συστήματα παραγωγής και προβλέπεται να συνεχιστούν λόγω των οικονομικο-τεχνικών προβλημάτων και των ψηφιακών τεχνολογιών. Ο ρόλος της ανώτατης εκπαίδευσης συνεπώς τίθεται υπό νέα διαπραγμάτευση για τις νέες κοινωνίες που έρχονται. Τα προβλήματα της τριτοβάθμιας εκπαί-

δευσης και ιδιαίτερα στις ανεπτυγμένες οικονομίες και κοινωνίες μεγεθύνονται με ταχύ ρυθμό και έχουν ως άμεσο αποτέλεσμα (α) την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού σπουδαστών/αποφοίτων που συμμετέχουν σ' αυτά, και (β) την συστηματική μείωση της δημόσιας δαπάνης ανά σπουδαστή με επίπτωση στην ποιότητα των σπουδών.

Σ αυτή την πορεία των αλλαγών (μεγιστοποίησης της πρόσβασης στις συγκεκριμένες εκπαιδευτικές βαθμίδες) εξυπηρετείται άραγε και το κοινωνικό ζήτημα της αναβάθμισης των γνώσεων και ικανοτήτων, οι οποίες θα εξασφαλίσουν τις προϋποθέσεις για επαγγελματική και προσωπική ανέλιξη και θα διασφαλίσουν ίσες ευκαιρίες για όλους όσους συμμετέχουν και ολοκληρώνουν τις σπουδές τους;

Γ. Ανώτατη (τριτοβάθμια) Εκπαίδευση: Αγορά εργασίας

Τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στην χώρα μας καταδεικνύουν την προβληματική διασύνδεση ανώτατης εκπαίδευσης με την απασχόληση, φαινόμενο που βρίσκεται συχνά στο επίκεντρο του δημοσίου διαλόγου στα ΜΜΕ και χαρακτηρίζεται ως ανεργία νέων, νέων πτυχιούχων, κ.λπ.

Αναλύοντας τη διαδικασία της επαγγελματικής ένταξης των νέων πτυχιούχων στην Ελλάδα τα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν αλλά

*Ο κ. Αθαν. Λαμπρόπουλος είναι καθηγητής του ΤΕΙ Αθήνας και πρώην καθηγητής του Πανεπιστημίου του Τέξας και του Πολυτεχνείου Βιρτζίνιας

και τις προοπτικές τους στις συνθήκες της παρούσας οικονομικο-τεχνικής κατάστασης (κρίσης) και διερευνώντας την πιθανότητα ανεργίας, τους μισθούς, και τις αποδόσεις της εκπαίδευσης των διαφορετικής βαθμίδας αποφοίτων του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος καταλήγουμε στο συμπέρασμα της σημασίας της οικοδόμησης των ικανοτήτων τους για την κοινωνία της γνώσης και για την οικονομία της χώρας. Εδώ θα πρέπει να εστιάσουμε και στο σημαντικό ζήτημα (τρίγωνο) της σχέσης Κράτους - Ανώτατης εκπαίδευσης - Βιομηχανίας (απασχόλησης) τόσο σε τοπικό όσο και σε υπερεθνικό επίπεδο.

Δ. Ποιότητα και Αριστεία

Η σημασία της αξιολόγησης των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των εκπαιδευτικών είναι αμφιλεγόμενη από πολλούς, αλλά αποτελεί ένα πολύ κρίσιμο ζήτημα για την Ανώτατη (τριτοβάθμια) Εκπαίδευση στην χώρα μας, την Ε.Ε. και διεθνώς. Ο Padraig Walsh (Ευρωπαϊκός Οργανισμός για την Διασφάλιση της Ποιότητας - ENQA) παρουσιάζει τα ευρωπαϊκά πρότυπα κριτηρίων και κατευθύνσεων και την επίδραση στις εθνικές πολιτικές για την αξιολόγηση στο πλαίσιο και της διαδικασίας της Μπολόνια. Η συνεχής ανανέωση και «επικαιροποίηση» της γνώσης διέρχεται δια μέσου της τροφοδότησης της διδασκαλίας από την έρευνα και είναι απαραίτητη προϋπόθεση της ποιότητας. Εδώ θα πρέπει να ασκηθεί κριτική στην κυριαρχία ποσοτικών κριτηρίων αξιολόγησης, δίδοντας έμφαση στην διάσταση της ποιοτικής αποτίμησης αλλά και της αποσαφήνισης των στόχων κάθε ανώτατου ιδρύματος με σεβασμό πάντα στις ιδιαιτερότητές τους.

Πριν δέκα περίπου έτη συντονίσαμε ένα πιλοτικό πρόγραμμα επικεντρώνοντας το στις ποσοτικές μεθόδους που αντλήσαμε από τη βιβλιογραφία και εμπειρία ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Ε.Ε. και άλλων χωρών. Κατ' αυτήν διαπρεπείς Έλληνες και άλλοι επιστήμονες του εξωτερικού εξέτασαν με όρους τόσο ιστορικότητας όσο και εκσυγχρονισμού την χρηστή διακυβέρνηση, την εμπράγματη αυτοδιοίκηση, τις διευθετήσεις αξιών, και τα ερευνητικά επιτεύγματα / «διακυβεύματα».

Με τον τρόπο αυτό έγινε αντιληπτό σε όλους μας ότι ο θεσμός της αξιολόγησης αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και Έρευνα

Έχοντας σαν άξονα τις ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις στο πεδίο της έρευνας κατά τις τελευταίες δεκαετίες θα πρέπει να αναζητηθεί ο ρόλος του ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος και των ερευνητικών δομών τους στην διαμόρφωση ενός οράματος για την έρευνα Ελλάδα.

Πρώτον, οι αντιθετικές δυνάμεις ασκούν πάνω στα τριτοβάθμια ιδρύματα και τα ερευνητικά κέντρα μια πίεση ωφελιμιστική, που απαιτεί από τους ερευνητές εργασίες (projects) πάνω σε πολύ συγκεκριμένα θέματα και από τα τριτοβάθμια ιδρύματα την οργάνωση προγραμμάτων σπουδών για άμεση επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων σπουδαστών. Από την άλλη πλευρά, βλέπουμε την ανάγκη της έρευνας να εκβαθύνει σ' όλες τις πτυχές της γνώσης και την ανάγκη των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων να παρέχουν σπουδές σ' όλο το βάθος και εύρος της επιστήμης, για να προετοιμάσουν τους μελλοντικούς επιστήμονες, ώστε να μπορούν να προσαρμόζονται σε όλη την διάρκεια της καριέρας τους στην εξέλιξη του επιστημονικού τους περιβάλλοντος.

Δεύτερον, οι αντιθετικές δυνάμεις αναπτύσσονται λόγω της αύξησης της ανταγωνιστικότητας ανάμεσα στις ερευνητικές ομάδες των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων, ασυμβίβαστο φαινόμενο ανταγωνισμού και ανάγκης συνεργατικότητας.

Τρίτον, αντιθετικές δυνάμεις ασκούνται και από την ενδυνάμωση των σχέσεων ανάμεσα στην δημόσια και την ιδιωτική έρευνα από την μια και την ανάγκη για αυτονομία από την άλλη.

Τέλος, η προώθηση στην Ελλάδα της βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας με κριτήριο την αριστεία σε επιστήμη και τεχνολογία είναι αναγκαία προϋπόθεση για την αξιοποίηση του επιστημονικού προσωπικού της και οι κύριες συνιστώσες που μπορούν να οδηγήσουν σε ένα εθνικό πλαίσιο με στόχο την πρόοδο της επιστημονικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης και έρευνας στην Ελλάδα.